обследования 2009–2010 гг. / под ред. С. Currie и др. – Копенгаген : Европ. Регион. Бюро ВОЗ, 2012. – 253 с. – (Серия «Политика охраны здоровья детей и подростков», вып. № 6).

References

1. Berdyshev I. Lekarstvo protiv nenasivists / I. Berdyshev, E. Kutsenko // Pervoe sentyabrya. – 2005. – № 18. – S. 3.
2. Glazman O. L. Psikhologicheskiye osobennosti uchastnikov bulling / O. L. Glazman // Izvestia rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo univertsiteta imeni A. Herzena. – SPb., 2009. – № 105. – S. 159–165.
3. David A. Lane Schkolnaya travlya // Detskaya i podrostkovaya psikhoterapiya / pod red. : Lane A. David, A. Miller. – SPb. : Peter, 2001. – S. 240–274.
4. Kon I. S. Chto takoe bulling i kak s nim borot'sya? [Elektronnyy resurs] / I. S. Kon // Seksologiya. Personal site. – Rezhim dostupa : <http://www.sexology.narod.ru/info178.html>.
5. Kryukov T. L. Vozrastnye i krosskul'turnye razlichiya v strategiyach povedeniya / Psychol. zhurnal. – 2005 – Vol. 26, № 2. – S. 5–10.
6. Mukhina V. C. Vozroznaya psikhologiya: fenomenologiya razvitiya, detstvo, otrochestvo : ucheb. dlya studentov / V. C. Mukhina. – 4th izd., stereotyp. – M. : ACADEMIA, 1999. – S. 60–70.
7. Petrosyants V. R. Psikhologicheskaya kharakteristika starsheklassnikov, uchastnikov bullinga v obrazovatel'noy srede, i ikh zhiznestoykost' [Elektronnyy resurs] / V. R. Petrosyants. – Rezhim dostupa : <http://www.dissercat.com/psikhologicheskaykharakteristika-starsheklassnikov-uchastnikov-bullinga-v-obrasovatelnoi-s>.
8. Sotsialnye determinant zdorovya i blagopoluchiya podrostkov. Issledovaniya «Povedeniya detey schkol'nogo vosrasta v otnoshenii zdorovya» : mezhdunar. otchet po rezultatam obsledovaniya 2009–2010 / ed. С. Currie et al. – Copenhagen : Europ. Region. Bureau of WHO, 2012. – 253 s. – (Serya «Politika ochrany zdorovya detey i podrostkov», Issue No. 6).

Skrypka A.I. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF THE STUDY ATTITUDE OF ADOLESCENTS TO THE PARTICIPANTS BULLYING (ON THE EXAMPLE OF STUDENTS OF THE MILITARY LYCEUM)

The scientific report covers the problem of studying the attitude of adolescents to the participants of bullying. The article presents the results of theoretical and methodological research, analyzes the existing foreign and domestic positions on the phenomenon of bullying and violence in general. The features of the problem of the attitude of adolescents to the participants of bullying are identified and considered. The main causes of conflict in adolescents are revealed. The role and basic properties and individual psychological characteristics of adolescents in the lives of adolescents, as well as the results of a study of the attitude of adolescents to bullying on the example of students of Military Secondary School of Ivan Bohun are defined.

The value of this research was determined. In the special conditions of teaching students such programs and activities are necessary. The article proposes techniques, techniques to prevent incidents of bullying and to direct the abilities of adolescents to develop social perceptual features for preventing incidents of bullying and violence. The necessity of psychological-pedagogical correctional and preventive programs is grounded, as well as expert evaluation of teachers, conversations with teachers of groups to strengthen the relationship in the work of teachers, psychologists on the prevention of possible conflict situations based on the diagnosis of interpersonal relations. The results of the following psychological studies can be used to create programs to ensure the psychological safety of the educational environment for military schools, and for basic schools.

Key words: bullying, adolescent, harassment, violence, aggression, conflict, attitude to the participants bullying, individual psychological features of adolescents to the participants bullying, special conditions for studying lyceum students.

УДК 159.922.6+373.31

О. С. СОЗОНЮК

DOI: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi12.75

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена аналізу структурно-функціональної моделі розвитку психологічної культури вчителя початкової школи – феномену, що в сучасній психологічній науці визначають як важливий фактор у вихованні високоморальної підростаючої особистості. Структурно-
Випуск 12, 2019. Збірник наукових праць РДГУ

функціональна модель психологічної культури вчителя початкової школи є тривимірною і утворюється єдністю змістовно-особистісного, діяльнісного та генетично-вікового вимірів. З урахуванням сучасних наукових досліджень в статті викладено результати теоретичного вивчення вищезгаданої проблеми, крім того здійснено аналіз взаємозв'язку психологічної культури та особливостей підготовки фахівця у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: особистість, професійна культура, психологічна культура, особистісно-орієнтовані технології навчання у вищій школі.

Статья посвящена анализу структурно-функциональной модели развития психологической культуры учителя начальной школы – феномена, который в современной психологической науке определяют как важный фактор в воспитании высокоморальной подрастающей личности. Структурно-функционально модель развития психологической культуры учителя начальной школы трехуровневая и состоит из личностного, деятельностного и возрастного уровней. С учетом современных научных исследований в статье изложены результаты теоретического изучения вышеуказанной проблемы, кроме того проанализирована взаимосвязь психологической культуры и особенностей подготовки специалиста в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: личность, профессиональная культура, психологическая культура, личностно-ориентированные технологии обучения в высшей школе.

Постановка проблеми. У нинішніх умовах перебудови системи шкільної освіти, зокрема, її початкової ланки, особливо актуалізується питання розвитку рівня психологічної культури особистості вчителя, який здатний працювати на ниві особистісно орієнтованого навчання. Підготувати такого вчителя лише за роки навчання у вищому навчальному закладі дуже важко через пануючу академічність викладання психологічного циклу дисциплін та їх відірваність від педагогічної практики. Тому необхідно постійно підвищувати рівень його психологічної майстерності у процесі професійної діяльності та післядипломної підготовки.

Відповідальні завдання побудови нової української школи зможе реалізувати той педагог, який не лише належним чином професійно підготовлений, а й здатний постійно, впродовж усього життя підвищувати свою майстерність, вдосконалювати психологічну культуру. Про це слушно сказав В.О.Сухомлинський: «Через 3-5 років після закінчення вузу вчитель повинен знати в 3, в 5, в 10 разів більше, ніж знав він у перший рік своєї роботи. Якщо цього не буде, учні будуть приречені на зубріння і отупіння» [5, с. 277].

Здійснений нами аналіз наукової літератури з психології і педагогіки дає змогу констатувати, що нині ще не існує усталеного визначення феномену психологічної культури вчителя, проте ця проблема певним чином цікавила багатьох вчених. За результатами аналізу наукових праць із проблеми нашого дослідження маємо змогу з'ясувати сутність поняття «психологічна культура вчителя» через висвітлення філософсько-психологічних аспектів проблеми суб'єкта діяльності та культури (Г.О.Балл, В.С.Біблер, О.М.Леонтьєв, С.Л.Рубінштейн); розкриття загальних засад розвитку професійної культури суб'єкта діяльності (І.Д.Бех, С.Д.Максименко, Р.В.Павелків); визначення сутності педагогічної культури вчителя як соціономічної категорії (М.Й.Боришевський, І.А.Зязюн, С.А.Литвиненко, В.А.Семиченко, Л.Е.Орбан-Лембрик); виявлення змісту психологічної культури вчителя (В.І.Войтко, О.В.Проскура, В.В.Рибалка.).

У сучасній психологічній науці значно актуалізується проблема вивчення розвитку психологічної культури вчителя, здатного застосовувати особистісно орієнтований підхід до навчання. Вона особливо загострюється через ті ускладнення, що виникають у процесі розв'язання нових практичних і теоретичних завдань, зумовлених потребами реформування системи освіти Української держави.

З огляду на нову ситуацію в освітньому просторі України, розвиток психологічної культури вчителя початкової школи визначає його психологічну готовність якомога повніше реалізовувати культуротворчу, гуманістичну функції, здатність напрацьовувати професійні цінності, оволодівати сучасним інструментарієм вивчення і розвитку індивідуальності та соціальності особистості дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджуваної проблеми дає змогу стверджувати, що у визначенні суті культури останніми роками особливу увагу заслуговує підхід, характерний для «діалогічної філософії» (В.С.Біблер, Г.О.Балл, В.І.Горський ін.). Культура розглядається не лише як частина суспільства, але й як органічна єдність з суспільством, діалог різних культур. Філософ В.С.Біблер вважає, що сучасне визначення культури полягає, по-перше, в тому, що «культура є форма одночасного буття і спілкування людей різних – минулих, сьогодишніх, майбутніх – культур, форм діалогу і взаємонародження цих культур»; по-друге, культура – це

«форма самодетермінації нашого життя, свідомості, мислення», перегляд власної долі в історичній відповідності; по-третє, культура в своїх творах дозволяє по-новому «народжувати» світ буття предметів, людей [1, с.51].

У наш час набуває розповсюдження аналіз культури у контексті соціальної історії як «системи людських життєвих орієнтацій, як реального змісту свідомості кожного члена суспільства» [2, с.41], на відміну від бачення культури як зміни форм суспільно-економічних формацій. На думку сучасного філософа В.С.Горського, «культура, обіймаючи результати та спосіб діяльності, спрямована на саморозвиток людини, являє сферу реалізації людських цінностей, простір спілкування. Як сфера спілкування, культура передбачає не вертикальне співвідношення типу «суб'єкт-об'єкт» (пізнавальне) або типу «мета-засіб» (перетворювальне), а відношення горизонтальне, діалогічне, спрямоване на взаєморозуміння учасників діалогу». Отже, «будучи зверненою до історії, культура виступає формою одночасного буття і спілкування людей, представників різних минулих, сучасних і майбутніх культур, формою діалогу і взаємопроникнення» [2, с.61]. Соціалізація суб'єкта в такому контексті розглядається крізь систему цінностей, яку пропонує та чи інша культура. Суб'єкт, таким чином, концентрує не лише тенденції суспільного розвитку, а здебільшого індивідуальні, особистісні орієнтації.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є теоретично обґрунтувати методологічні основи структурно-функціональної моделі психологічної культури вчителя початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зупинимося докладніше на викладі результатів аналізу побудови структурно-функціональної моделі психологічної культури вчителя початкової школи. Прийнятий нами методологічний підхід до дослідження психологічної культури вчителя органічно співвідноситься із концепцією тривимірної поетапно конкретизованої психологічної структури особистості, розробленою В.В.Рибалкою [4, с.102]. Дослідження детермінант розвитку психологічної культури особистості (у нашому випадку – вчителя початкової школи) є наступним логічним кроком для встановлення взаємозв'язків, взаємодії між підструктурами, компонентами та рівнем розвитку психологічної культури особистості вчителя початкових класів, як головного джерела особистісного розвитку молодшого школяра.

Отже, на основі концепції тривимірної, поетапно конкретизованої психологічної структури особистості психологічну культуру вчителя початкової школи доцільно розглядати як багатоаспектну, інтегративну професійно значущу характеристику вчителя в єдності її змістовно-особистісного, діяльнісного та генетично-вікового вимірів. Ґрунтуючись на вищенаведених позиціях, до змістовно-особистісного виміру психологічної культури ми відносимо наступні підструктури – здатність до міжособистісного спілкування (комунікативний рівень); особистісно-розвивальна спрямованість (загально-мотиваційний рівень); характерологічна розвиненість (характерологічний рівень); самосвідомість зі своєю центральною складовою – психологічною рефлексією поведінки (рефлексивний рівень); психологічна компетентність як результат ефективного засвоєння і використання психологічних знань, умінь та навичок, що є змістовою основою психологічної культури особистості; інтелектуально-психологічні процеси, такі як здатність сприймати, зберігати, примножувати та творчо використовувати психологічні дані; індивідуально-психофізіологічна база особистості (тип темпераменту, стать, вікові особливості, здоров'я).

Діяльнісний вимір психологічної культури вчителя початкової школи включає такі компоненти, як гуманістично-мотиваційний, когнітивно-психологічний, цілеособистісний, творчо-результативний, емотивно-естетичний. Фактично, в контексті проблеми вивчення психологічної культури, дані компоненти можна розглядати як складові психологічної діяльності особистості. За генетично-віковим виміром усі наведені у попередніх двох вимірах складові психологічної культури знаходяться у постійному становленні, виявляються на кожному віковому етапі життєвого шляху людини у певному рівні свого розвитку.

У системному контексті всі взаємозв'язки між підструктурами та їх компонентами в концептуальній структурно-функціональній моделі психологічної культури вчителя початкової школи належать до паритетного типу, оскільки без жодного елементу неможливе повноцінне функціонування всієї моделі. У такій системі як психологічна культура особистості вчителя початкової школи, усі її складові елементи знаходяться у розвитку, що визначає третій її вимір – генетично-віковий.

Сенс тривимірної структурно-функціональної моделі полягає в тому, що кожний компонент змістовно-особистісного рівня здійснює свій системний внесок у регуляцію психолого-педагогічної діяльності. І, навпаки, вимоги щодо ефективної організації та здійснення педагогічної діяльності в сучасних умовах побудови нової української школи постійно формують порівневу, за

підструктурами, організацію властивостей особистості вчителя, а тому – і психологічної її культури. Зрозуміло, що цей процес має часову характеристику, він залучений до вікового, професійного розвитку особистості. Як наслідок цього процесу відбувається розвиток психологічної культури особистості вчителя.

На сучасному етапі розвитку початкової школи педагоги повинні оволодіти психологічною культурою такою мірою, щоб, по-перше, на основі сучасних уявлень про закони становлення особистості дитини здійснювати її виховання в процесі навчання; по-друге, самостійно, на рівні актуальних психологічних знань про закономірності становлення пізнавальної діяльності учнів будувати викладання навчальних предметів, керувати пізнавальною діяльністю молодших школярів в процесі засвоєння того чи іншого предмета; по-третє, на основі знання законів і методів диференціальної психології здійснювати діагностику здібностей учнів, забезпечити особистісний підхід до кожного школяра; по-четверте, на основі досягнень соціальної психології керувати особистими взаєминами учнів, осмислювати й визначати стиль власного спілкування з дітьми, їх батьками, вчителями; по-п'яте, на основі загальної психологічної ерудиції проводити роботу з психологічної освіти молодших школярів і батьків.

Вищезгадане складає неповний перелік завдань, які на сьогоднішній день необхідно вирішувати вчителю початкової школи. Для цього він повинен володіти високою психологічною культурою, яку ми розглядаємо як умову професійної педагогічної майстерності педагога. Зупинимось докладніше на вивченні психологічних закономірностей особистості в молодшому шкільному віці, особливостей психологічної підготовки вчителя початкової школи, і, враховуючи зазначене, більш конкретно окреслимо специфіку сутності психологічної культури вчителя початкової школи. Сучасна стратегія побудови навчально-виховного процесу початкової школи має визначатися науковим розумінням внутрішніх закономірностей функціонування і розвитку особистості молодшого школяра в онтогенезі. Педагог повинен володіти дійсно науковими знаннями про внутрішній світ дитини, про її індивідуально-психологічні особливості, адже будь-яка психологічна закономірність водночас визначає і спосіб керування розвитком певного психічного явища, спосіб його становлення. Тож, наукове розуміння функціонування і розвитку особистості диктує необхідні психолого-педагогічні дії. Нині в арсеналі педагога містяться методи, що здебільшого ґрунтуються на емпіричних уявленнях про дитину, фіксації зовнішніх проявів психічного життя суб'єкта. Із врахуванням вищезгаданого розглянемо систему психологічних закономірностей розвитку особистості в молодшому шкільному віці, як орієнтовну основу психологічної культури вчителя початкової школи.

Особливості перехідного періоду в розвитку дитини, коли завершується дошкільне і починається шкільне дитинство, досліджували такі відомі науковці, як І.Д.Бех, О.В.Скрипченко, Р.В.Павелків. Зіставлення результатів аналізу наукових робіт вищенаведених авторів дає змогу констатувати такий факт: більшість вчених дотримуються тотожних позицій у доведенні того, що головною особливістю розвитку особистості в молодшому шкільному віці виявляється зміна її соціальної позиції, а саме, дитина приступає до систематичного учіння, стає членом шкільного і класного колективів. Змінюються стосунки з дорослими, головним авторитетом для них стає вчитель. Завдання дорослих стосовно молодшого школяра в цей період полягає в тому, щоб сформувати у нього позицію учня, підвести його до розуміння нових обов'язків [5, с.44]. На основі вищенаведеного доходимо висновку про те, що закономірності розвитку особистості учня молодшого шкільного віку потребують глибокого психологічного осмислення, основою якого повинен стати особистісно орієнтований підхід вчителя до кожного учня, модель особистості молодшого школяра, на яку має орієнтуватися вчитель. Саме в цій площині слід відшукувати детермінанти розвитку психологічної культури вчителя. Так саме, як і в його власній особистості, що виступає внутрішнім джерелом розвитку особистості учня.

Отже, від рівня психологічної культури вчителя, від його здатності глибоко розуміти труднощі й радощі дітей на початку шкільного життя, залежить, чи будуть здатні його вихованці до співпереживання, спільної радості, співчуття, чи, навпаки, постійні прояви незадоволення, нетерпимості до когось стануть негативними рисами їхньої особистості. Адже одним із найважливіших завдань освіти є забезпечення усім дітям рівних можливостей вступу до школи і кожній дитині – права сподіватись на увагу, повагу і любов першого вчителя. Саме любов першого вчителя до учня й успішний початок навчання – це надійний старт до майбутньої щасливої долі – професійної, родинної, людської – дитячої особистості.

Вищезазначене покладає особливу відповідальність на вчителя початкової школи. Перед ним постає ціле коло проблем, які педагог може адекватно вирішити лише із використанням психологічних знань.

Сучасна психологічна і педагогічна підготовка вчителя початкової школи здійснюється через засвоєння змісту ряду наукових і методичних дисциплін (загальна психологія, вікова та педагогічна психологія, дидактика, методики навчання мови, математики, історії, співів тощо), що дає можливість забезпечити її всебічність. Проте, у цьому процесі часто буває складно досягти цілісності, єдності в уявленні, скажімо, про вікові можливості дітей, зміст, завдання та методи їхнього навчання, тобто про забезпечення дійової психологічної компетентності як основи ведення педагогічного процесу. У зв'язку з цим, зрозумілими стають високі вимоги щодо психологічної культури першого вчителя, головної людини для молодших школярів.

Специфіка психологічної культури вчителя початкової школи, на нашу думку, поєднується із найважливішим із психолого-педагогічних законів: «чим більше позитивної почуттєвості одержує дитина в перші шкільні роки, тим необхіднішою буде потреба у самоствердженні її життєвою радістю і любов'ю від процесу навчання, від спілкування з учителем, з учнями у школі» [3, с.24]. А це спрацюватиме довічно і сприятиме переходу навчання в самонавчання, освіти в самоосвіту, виховання у самовиховання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. За результатами теоретичного аналізу наукових даних концептуальна структурно-функціональна модель психологічної культури вчителя початкової школи є тривимірною – в єдності змістовно-особистісного, діяльнісного та генетично-вікового вимірів. До змістовно-особистісного виміру ми відносимо наступні види психологічної культури, які відповідають певним підструктурам особистості вчителя: культура спілкування (комунікативна культура), що відповідає розвинутій здатності до міжособистісного спілкування; мотиваційна культура, що відповідає особистісно-розвивальній спрямованості; характерологічна культура, яка відповідає підструктурі характеру; рефлексивна культура самосвідомості зі своєю центральною складовою – психологічною рефлексією поведінки; психологічна компетентність, або культура досвіду – як результат ефективного засвоєння і використання досвіду, тобто психологічних знань, умінь та навичок; інтелектуальна культура, тобто розвинуті психічні процеси (психологічне сприймання, увага, пам'ять, мислення, уява); психофізіологічна культура, або здатність враховувати у професійній діяльності тип темпераменту, вік, стать, антропологічні ознаки учнів, вчителів, свої власні. Діяльнісний вимір психологічної культури вчителя початкової школи включає такі компоненти, як гуманістично-мотиваційний, когнітивно-психологічний, цілеособистісний, творчо-результативний, емотивно-естетичний. До генетично-вікового виміру психологічної культури відноситься характеристика рівня розвитку усіх означених базових якостей і компонентів в ході професійного становлення вчителя початкових класів.

Концептуальна структурно-функціональна модель психологічної культури вчителя початкової школи є тривимірною. А це означає, що кожна підструктура змістовно-особистісного виміру робить свій системний внесок у регуляцію психолого-педагогічної діяльності і в ній розвивається. І, навпаки, вимоги щодо ефективної організації та здійснення діяльності вчителя початкової школи в сучасних умовах побудови нової національної освіти постійно формують порівняву, за підструктурами і компонентами, організацію властивостей особистості вчителя як основи, носія певного виду психологічної культури.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання / І. Д. Бех. – Київ : ІЗМН, 1998. – 203 с.
2. Сучасні напрями психологізації професійної підготовки фахівців : монографія : у 4 т. Т. 2. / [В. Й. Бочелюк, С. А. Білоусов, Г. О. Горбань та ін.] ; за ред. В. Й. Бочелюка. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 348 с.
3. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості / С. Д. Максименко. – Київ : Генеза, 2007. – 48 с.
4. Папуча М. В. Проблеми психології особистісного розвитку / М. В. Папуча. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2008. – 384 с.
5. Павелків Р. В. Вікова психологія : [навч. посіб.] / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Київ : Академвидав, 2008. – 432 с.

References

1. Bekh I. D. Osobystisno zoriyentovane vykhovannya / I. D. Bekh. – Kyiv : IZMN, 1998. – 203 s.
2. Suchasni napryamy psykhologizatsiyi profesiynoyi pidhotovky fakhivtsiv : monohrafiya : u 4 t. T. 2. / [V. Y. Bochelyuk, S. A. Bilousov, H. O. Horban' ta in.] ; za red. V. Y. Bochelyuka. – Zaporizhzhya : KPU, 2011. – 348 s.

3. Maksymenko S. D. Heneza zdiysnennya osobystosti / S. D. Maksymenko. – Kyiv : Heneza, 2007. – 48 s.
4. Папуча М. В. Проблеми психології особистісного розвитку / М. В. Папуча. – Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2008. – 384 с.
5. Pavelkiv R. V. Vikova psykhologhiya : [navch. posib.] / R. V. Pavelkiv, O. P. Tsyhypalo. – Kyiv : Akademvydav, 2008. – 432 s.

O. S. Sozoniuk METHODOLOGICAL BASIS OF STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF PSYCHOLOGICAL CULTURE OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHER

The article is devoted to the analysis of the structural and functional model of the development of the psychological culture of the elementary school teacher - the phenomenon that is defined as an important factor in upbringing high moral growth of personality in modern psychological science. Structural and functional model of the psychological culture of the elementary school teacher is three-dimensional and is formed by the unity of personal-content, activity and genetic-age measurements. By the personal-content dimension are the following types of psychological culture that correspond to certain substructures teacher's personality: culture of communication, motivational culture, characterological culture, reflexive culture of self-consciousness, culture of experience, intellectual culture and psycho-physiological culture, or the ability to take into account the type of temperament in a professional activity, age, gender, anthropological qualities of students, teachers, as well as their own ones.

The activity dimension of the psychological culture of the elementary school teacher includes such components as humanistically motivational, cognitively psychological, personal, creatively productive, emotionally aesthetic. The characteristic of the level of development of all the identified basic qualities and components during the professional formation of elementary school teachers belongs the genetic-age dimension of psychological culture

Taking into account the modern scientific researches, the results of the theoretical and empirical study of the aforementioned problem are outlined in the article. In addition, an analysis of the interconnection of psychological culture and features of training a specialist in a higher educational institution were performed.

Key words: *personality, professional culture, psychological culture, personally oriented technologies of teaching in high school.*

УДК 159.316.613

О. В. СТОРОЖ

DOI: https://doi.org/10.35619/prap_rv.vi12.76

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕТАПІВ ТВОРЧОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Статтю присвячено теоретичному аналізу етапів творчої соціалізації особистості. Здійснено аналіз наукової літератури, що розкриває процес соціалізації творчої особистості. Обґрунтовано основні положення регулятивно-детерміністської концепції соціалізації особистості. З'ясовано, що зміст і структура творчої соціалізації особистості базуються на її вікових особливостях і взаємозв'язку складових соціалізації і творчого мислення. Охарактеризовані причинно-наслідкові етапи життєдіяльності особистості з усвідомленим сенсом життя в процесі творчої соціалізації. Основна увага у розвитку творчої соціалізації особистості приділяється діяльнісному, операційно-когнітивному, референтному і особистісно-цінному компонентам її життєдіяльності. Обґрунтовано, що творча соціалізація особистості є процесом стійкої, загальної адаптованості і проявляється у майстерності, винахідливості, соціальній лабільності, в якій здійснюється її творче самовизначення.

Ключові слова: *соціалізація, творча особистість, творча соціалізація особистості, соціогенні потреби, творча самореалізація, здібності, цінність-продукт, когнітивний дисонанс.*

Статья посвящена теоретическому анализу этапов творческой социализации личности. Осуществлен анализ научной литературы, которая раскрывает процесс социализации творческой личности. Обоснованно основные положения регулятивно-детерминистской концепции социализации личности. Выяснено, что содержание и структура творческой социализации личности базируются на ее вековых особенностях и взаимосвязи составляющих социализации и творческого мышления. Охарактеризованы причинно-следственные этапы жизнедеятельности личности с осознанным смыслом жизни в процессе творческой социализации. Основное внимание в развитии творческой социализации личности уделяется деятельному, операционно-когнитивному,